

Tuuli Myllymaa

Suomen ympäristökeskus, jätteet

18.10.2024

SYKE/2024/1884

Ympäristövaliokunta

Julkinen

Viite:

Asia: SYKE/2024/1884 HE 103/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Asiantuntijalausuntopyyntö; Ympäristövaliokunta tiistai 22.10.2024 klo 10.00 / HE 103/2024 vp

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Suomen ympäristökeskukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia siten, että jätteen haltija vastaisi jatkossa asumista ja sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tarjoavien toimipaikkojen ja laitosasumisen yhteydessä syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollosta. Kunnan vastuu asumisen jätteistä rajattaisiin pääosin kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen.

Muutoksen perusteluissa todetaan, että vastuunjako jätteen haltijan ja kunnan välillä on sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yritysten keskuudessa ollut epäselvä. Koska aiemmin laadittu opas yhdyskuntajätehuoltoa ohjaavista säännöksistä ei ole riittänyt selventämään tilannetta, muutos on tehtävä lainsäädännön muutoksena. Vastuunjaon selventäminen on tärkeää, jotta hyvinvointialueet tietävät jätehuollon kilpailutusta tehdessään, mitkä kiinteistöistä kuuluvat kilpailutuksen piiriin.

Koska hallitusohjelman tavoitteena on rajata kunnan vastuuta ja samalla avata jätehuoltomarkkinaa yksityiselle palvelutuotannolle, vastuunjaon selventäminen on jätelain muutosehdotuksessa toteutettu tavalla, joka vähentää kunnan vastuuta jätehuollosta.

Syke esittää lausuntonaan seuraavaa:

Suomen ympäristökeskus on ympäristöalan tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joten sen on luontevaa ottaa kantaa ehdotuksen ympäristövaikutuksiin. Jätehuollon vastuiden muuttuminen voi vaikuttaa sekä jätteille tehtävään käsittelyyn että kuljetusten järjestämiseen. Ei ole kuitenkaan mahdollista ennalta arvioida, muuttaisiko jätteiden käsittelyvastuun vaihtuminen kunnan vastuulta yksityisille yrityksille jätteiden käsittelyä siinä määrin, että sillä olisi vaikutusta käsittelyprosessien tuottamiin suoriin päästöihin tai jätteiden hyödyntämisen kautta aiheutuviin välillisiin päästöihin. Erot ovat todennäköisesti alueesta riippuvaisia. Mikäli hyvinvointialue osaa kilpailutuksensa yhteydessä tilata jätteille jätehuollon yhtä moneen eri erilliskerätyyn jätelajiin jaettuna kuin kunnan järjestämässä jätehuollossa, muutos ei lisää ympäristökuormitusta. Mikäli tilaaja kuitenkin päätyisi tilaamaan jätteille esimerkiksi energiajätteiden erilliskeräyksen, siinä tapauksessa ympäristökuormitus voisi välillisesti lisääntyä, koska energiajätteiden mukana poltettavaksi päätyy sellaista muovia, joka erilliskerättynä voisi hyvin todennäköisesti soveltua materiaalina kierrätettäväksi. Tutkimusten perusteella energiajätteissä on mukana huomattavia määriä kierrätykseen vielä soveltuvaa muovia, mutta myös muita hyödynnettäviksi soveltuvia materiaali-jakeita, kuten pahvia. Kunnat eivät nykyisin tarjoa energiajätteiden erilliskeräystä. Suomen ympäristökeskus ei tunne hyvinvointialueiden osaamisen tasoa jätehuoltopalveluiden hankkijana, mutta osaaminen toisaalta kehittyy kokemuksen myötä. Voidaan kuitenkin arvioida, että kunnalla olisi jätehuollon kilpailutuksesta vuosikymmenien aikana kertynyttä kokemusta ja se olisi siten resurssitehokkaampaa toteuttaa kunnissa.

Mitä tulee kuljetuksen aiheuttamiin päästöihin, on melko mahdotonta arvioida mahdollisia eroja päästöissä riippuen siitä, onko kuljetustyön kilpailuttanut hyvinvointialue vai kunta. Sillä voi kuitenkin olla merkitystä, kumpi alueellisesti huolehtii laajemmin kuljetusten kilpailuttamisesta: mitä laajempi alue on yhden kuljetusyrityksen hoidettavana, sitä helpompi on optimoida kuljetustoiminta siten, että turhaa ajoa tulee mahdollisimman vähän. Merkitystä on myös kuljetustavalla. Mikäli kilpailutuksessa suositeltaisiin vähäpäästöisiä kulkuneuvoja (esim. biokaasulla tai sähköllä toimivia jäteautoja), sillä olisi kuljetusten kasvihuonekaasupäästöjä vähentävä vaikutus.

Suomen ympäristökeskus haluaa tuoda lisäksi esille, että jätehuolto on yksi kriittiseksi katsotuista infrapalveluista. Huoltovarmuuskäytännöstä voidaan pitää toimivammalla pohjalla, että kokonaisuus olisi mahdollisimman pitkälle jonkin yhden julkisen toimijan vastuulla. Tällöin häiriötilanteisiin varautuminen olisi helpompi suunnitella etukäteen ja mahdollisessa häiriötilanteessa olisi helpompi muodostaa kokonaiskuva ja varmistaa tiedon liikkuminen, kuten myös toteuttaa vaadittavat toimenpiteet.

Suomen ympäristökeskus pitää kannatettavana ajatusta selkeyttää lainsäädäntöä siltä osin kuin se on käytännön toimijoiden keskuudessa koettu epäselväksi. Edellä mainitut näkökulmat puoltaisivat vastuun säilyttämistä kunnilla, mutta osaamisen kehittyessä hyvinvointialueiden voidaan myös arvioida lopulta selviytyvän tehtävässään. Suomen ympäristökeskus näkee, että suurin merkitys on hyvinvointialueiden omalla toiveella – haluavatko he käyttää resurssejaan jätehuollon osaamisen kehittämiseen ja toimintojen kilpailuttamiseen vai mieluummin ydintoimintojen hoitamiseen.

Lausuntoon ovat osallistuneet myös Hanna Salmenperä ja Topi Turunen.

Ryhmäpäälikkö Tuuli Myllymaa

Jakelu Ympäristövaliokunta

Tiedoksi Suomen ympäristökeskus, johdon tuki, Laura Koskinen

